

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 11. apríla 2013*

„Nariadenie (ES) č. 44/2001 — Článok 1 ods. 1 a článok 6 bod 1 — Pojem ‚občianska a obchodná vec‘ — Plnenie poskytnuté štátnym orgánom bez právneho dôvodu — Vymáhanie tohto plnenia prostredníctvom súdneho konania — Súdna právomoc založená na vecných súvislostiach — Úzka súvislosť nárokov — Žalovaný s bydliskom v treťom štáte“

Vo veci C-645/11,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Bundesgerichtshof (Nemecko) z 18. novembra 2011 a doručený Súdnemu dvoru 16. decembra 2011, ktorý súvisí s konaním:

Land Berlin

proti

Ellene Mirjame Sapirovej,

Michaelovi J. Bussemu,

Mirjame M. Birganskej,

Gideonovi Rumneymu,

Benjaminovi Ben-Zadokovi,

Hedde Brownovej,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory M. Ilešič, sudcovia E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (spravodajkyňa) a C. G. Fernlund,

generálna advokátka: V. Trstenjak,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— nemecká vláda, v zastúpení: K. Petersen, splnomocnená zástupkyňa,

* Jazyk konania: nemčina.

— portugalská vláda, v zastúpení: L. Inez Fernandes a S. Nunes de Almeida, splnomocnení zástupcovia,

— Európska komisia, v zastúpení: M. Wilderspin a W. Bogensberger, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 28. novembra 2012,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 1 ods. 1 a článku 6 bodu 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 42).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Land Berlin (spolková krajina Berlín) a pani Sapirovou, pánom Busseom, pani Birganskou, pánom Rumneyom, pánom Ben-Zadokom a pani Brownovou, ako aj piatimi ďalšími osobami, ktorého predmetom je vymáhanie preplatku poskytnutého omylom v rámci správneho konania, ktorého cieľom bolo nahradiť škodu spôsobenú stratou nehnuteľností počas prenasledovaní za nacistického režimu.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie č. 44/2001

- 3 Odôvodnenia 7 až 9 a odôvodnenie 11 nariadenia č. 44/2001 stanovujú:

„7. Nariadenie musí upraviť všetky hlavné občianske a obchodné veci popri ďalších presne vymedzených veciach.

8. Musí existovať väzba medzi konaním, na ktoré sa toto nariadenie vzťahuje, a územím členských štátov viazaných týmto nariadením. Preto sa spoločné normy súdnej právomoci budú v zásade uplatňovať, ak má žalovaný bydlisko na území jedného z členských štátov.

9. Žalovaný, ktorý nemá bydlisko na území členského štátu podlieha vo všeobecnosti vnútroštátnym normám právomoci použiteľným na území členského štátu, ktorého súdu sa doručila žaloba. Žalovaný s bydliskom na území členského štátu, ktorý nie je viazaný týmto nariadením, musí naďalej podliehať [dohovoru z 27. septembra 1968 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 299, 1972, s. 32) (ďalej len ‚Bruselský dohovor‘)].

...

11. Normy súdnej právomoci musia byť vysoko predvídateľné a vychádzať zo zásady, že právomoc sa všeobecne zakladá podľa bydliska žalovaného a právomoc založená na tomto kritériu musí byť vždy k dispozícii, okrem určitých presne vymedzených situácií, keď predmet konania alebo zmluvná voľnosť účastníkov odôvodňuje iné kritérium väzby. Bydlisko (sídlo) právnickej osoby treba definovať osobitne, aby boli spoločné pravidlá prehľadnejšie a vyhlo sa konfliktu právomoci.“

4 Článok 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 vymedzuje pôsobnosť *ratione materiae* tohto nariadenia takto:

„Toto nariadenie sa uplatní v občianskych a obchodných veciach bez ohľadu na povahu súdu alebo tribunálu. Neuplatní sa najmä na daňové, colné a správne veci.“

5 Všeobecné pravidlá voľby právomoci, pokiaľ ide o žaloby podané proti niektorej osobe s bydliskom na území Európskej únie, sú stanovené v článkoch 2 a 3 tohto nariadenia, ktoré sa nachádzajú v oddiele 1 kapitoly II nariadenia, nazvaného „Všeobecné ustanovenia“.

6 Článok 2 ods. 1 uvedeného nariadenia stanovuje:

„Ak nie je v tomto nariadení uvedené inak, osoby s bydliskom na území členského štátu sa bez ohľadu na ich štátne občianstvo žalujú na súdoch tohto členského štátu.“

7 Článok 3 ods. 1 tohto nariadenia stanovuje:

„Osoby s bydliskom na území členského štátu možno žalovať na súdoch iného členského štátu len na základe princípov [pravidiel – *neoficiálny preklad*] upravených v oddieloch 2 až 7 tejto kapitoly.“

8 Pokiaľ ide o žaloby podané na súdy proti osobe s bydliskom na území tretieho štátu, článok 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, ktorý sa tiež nachádza v oddiele 1 kapitole II tohto nariadenia, stanovuje:

„Ak žalovaný nemá bydlisko na území členského štátu, právomoc súdov každého členského štátu sa určí podľa právneho poriadku tohto členského štátu, ak nestanovia niečo iné články 22 a 23.“

9 Článok 5 a článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001, ktoré sú zaradené v oddiele 2 kapitoly II tohto nariadenia nazvaného „Osobitná právomoc“, stanovujú:

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno žalovať v druhom členskom štáte:

...“

„Osobu s bydliskom na území členského štátu možno tiež žalovať:

1. ak ide o jedného z viacerých žalovaných na súde podľa bydliska ktoréhokoľvek zo žalovaných za predpokladu, že nároky sú navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach.“

Nemecké právo

10 V konaní vo veci samej sú uplatniteľné ustanovenia zákona o úprave nevyriešených majetkových otázok (Gesetz zur Regelung offener Vermögensfragen, ďalej len „Vermögensgesetz“) a zákona o prednosti investícií v prípade reštitučných nárokov, ktoré vyplývajú zo zákona o úprave nevyriešených majetkových otázok (Gesetz über den Vorrang für Investitionen bei Rückübertragungsansprüchen nach dem Vermögensgesetz, ďalej len „Investitionsvorranggesetz“).

11 Pôsobnosť Vermögensgesetz je stanovená v jeho § 1 ods. 1 a 6, ktoré stanovujú:

„Tento zákon upravuje majetkovoprávne nároky týkajúce sa majetku, ktorý... bol vyvlastnený bez náhrady a prevedený do národného majetku...“

...

Tento zákon sa použije primerane na majetkovoprávne nároky občanov a združení, ktorí boli v období od 30. januára 1933 do 8. mája 1945 prenasledovaní z rasových, politických, náboženských alebo ideologických dôvodov a z toho dôvodu prišli o svoj majetok v dôsledku nútených predajov, vyvlastnenia alebo iným spôsobom...“

12 § 3 ods. 1 Vermögensgesetz v súvislosti s vrátením majetku stanovuje:

„Majetok, ktorý podliehal opatreniam v zmysle § 1 a bol prevedený do národného vlastníctva alebo predaný tretím osobám, musí byť na žiadosť oprávnených osôb vrátený, pokiaľ to nie je... vylúčené.“

13 Na zamedzenie nemožnosti účinne vymáhať takéto práva z dôvodu nadobudnutia majetku v dobrej viere a oslobodeného od bremena, ktoré je s týmto majetkom spojené, § 3 ods. 3 Vermögensgesetz stanovil zákaz scudzovať nehnuteľnosti, ktoré sú predmetom žiadosti o vrátenie majetku podľa tohto zákona.

14 Investitionsvorranggesetz stanovuje jednu výnimku z týchto zásad, aby sa zabránilo tomu, že z dôvodu zákazu predaja nehnuteľností, pre ktoré boli zaregistrované žiadosti o vrátenie majetku podľa Vermögensgesetz, by sa nedali v nových spolkových krajinách vykonať nevyhnutné investície predajom týchto nehnuteľností investorom.

15 § 1 Investitionsvorranggesetz teda stanovuje:

„Pozemky..., ktoré sú alebo môžu byť predmetom nárokov na vrátenie podľa Vermögensgesetz, môžu byť v súlade s nasledujúcimi ustanoveniami úplne alebo sčasti použité na osobitné investičné účely. Oprávnená osoba obdrží v týchto prípadoch vyrovnanie podľa tohto zákona.“

16 V § 16 ods. 1 Investitionsvorranggesetz je uvedené, že „ak... vrátenie majetku nie je možné, môže každá oprávnená osoba po zistení alebo preukázaní svojho nároku... požadovať zaplatenie peňažnej čiastky zodpovedajúcej všetkým peňažným plneniam zo zmluvy, ktoré pripadajú na majetok, ktorého sa domáha. O tomto nároku sa rozhodne... rozhodnutím úradu alebo krajinárskeho úradu na úpravu nevyriešených majetkových otázok. Pokiaľ nebol dosiahnutý výnos... [alebo] je tento výnos nižší ako trhovacia cena, ktorú má majetok v čase, keď sa rozhodnutie o prednosti investície stane vykonateľným,... oprávnená osoba sa môže v lehote jedného roka... súdne domáhať zaplatenia trhovej ceny...“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

17 Pán Julius Busse vlastnil pozemok nachádzajúci sa na území niekdajšieho východného Berlína. V období nacistického režimu bol týmto režimom prenasledovaný a v roku 1938 bol prinútený previesť svoj pozemok na tretiu osobu. Tento pozemok bol neskôr vyvlastnený Nemeckou demokratickou republikou a bol zlúčený s ďalšími štátnymi pozemkami. Po znovuzjednotení Nemecka sa vlastníckmi pozemkovému celku, ktorý takto vznikol, stali Land Berlin v podielovom spoluvlastníctve so Spolkovou republikou Nemecko.

18 Dňa 5. septembra 1990 žalovaní vo veci samej v 1. až 10. rade, medzi ktorými bola pani Sapirova a pani Birgansky, ako aj pán Rumney a pán Ben-Zadok s bydliskom v Izraeli, pán Busse s bydliskom v Spojenom kráľovstve a pani Brownová s bydliskom v Španielsku, ktorí sú právnymi nástupcami pôvodného vlastníka, požiadali na základe Vermögensgesetz o vrátenie časti tohto pozemku, ktorý mu pôvodne patril.

19 V roku 1997 Land Berlin a Spolková republika Nemecko využili ustanovenie § 1 Investitionsvorranggesetz a predali investorovi celý pozemok, ktorý vznikol vyššie uvedeným zlúčením.

- 20 Po predaji príslušný orgán rozhodol, že podľa vnútroštátneho práva nemôžu žalovaní vo veci samej v 1. až 10. rade požadovať vrátenie pozemku, ale majú nárok, aby sa im vyplatila príslušná pomerná časť z výnosu z predaja pozemkového celku, a to zodpovedajúca trhová cena v peniazoch. Tento orgán zaviazal Land Berlin, žalobkyňu vo veci samej, na zaplatenie žalovaným vo veci samej v 1. až 10. rade časti výnosu z predaja vo výške zodpovedajúcej podielu pozemku Juliusa Busseho na pozemkovom celku.
- 21 Pri tomto vyplácaní sa Land Berlin, ktorá zároveň konala aj v mene Spolkovej republiky Nemecko, dopustila chyby. Advokátovi zastupujúcemu žalovaných vo veci samej v 1. až 10. rade totiž poukázala celú kúpnu cenu, ktorú advokát rozdelil medzi týchto žalovaných.
- 22 Land Berlin sa v konaní vo veci samej domáha voči žalovaným v 1. až 10. rade vrátenia preplatku, ktorý zaokrúhlene vyčíslila na 2,5 milióna eur. Land Berlin podala na Landgericht Berlin (Krajinský súd v Berlíne, Nemecko) žalobu proti žalovaným v 1. až 10. rade, ktorí sú právnymi nástupcami Juliusa Busseho, za bezdôvodné obohatenie, ako aj proti advokátovi, ktorý ich zastupoval a ktorý je žalovaný v 11. rade, ktorému vytýka neoprávnené konanie.
- 23 Žalovaní vo veci samej proti tejto žalobe namietali tvrdením, že Landgericht Berlin nemá právomoc rozhodovať vo veciach s cudzím prvkom, ktorá by mu umožňovala rozhodnúť o žalovaných vo veci samej s bydliskom v Spojenom kráľovstve, Španielsku a Izraeli, t. j. o pani Sapirovej, pánovi Bussemu, pani Birganskej, pánovi Rumneyovi, pánovi Ben-Zadokovi, ako ani o pani Brownovej.
- 24 Žalovaní okrem toho tvrdia, že by mohli požadovať zaplatenie sumy prevyšujúcej podiel na výnose z predaja, ktorý im patrí, pretože výnos z predaja bol nižší ako trhová cena pozemku patriacemu Juliusovi Bussemu. Tvrdia preto, že žaloba je zjavne nedôvodná.
- 25 Landgericht Berlin čiastočným rozsudkom zamietol žalobu, ktorú podala Land Berlin voči žalovaným vo veci samej, ktorí mali bydlisko v Spojenom kráľovstve, Španielsku a Izraeli. Odvolanie Land Berlin bolo tiež neúspešné.
- 26 V tejto súvislosti odvolací súd dospel k záveru, že nemecké súdy nemajú právomoc vo veciach s cudzím prvkom na konanie o žalobe voči pani Sapirovej, pánovi Bussemu, pani Birganskej, pánovi Rumneyovi, pánovi Ben-Zadokovi, ani pani Brownovej. Podľa tohto súdu nie je uvedený spor už občianskoprávnym v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001, ale patrí do rámca verejného práva, na ktorý sa uvedené nariadenie neuplatňuje.
- 27 Opravným prostriedkom „Revision“ sa žalobkyňa snaží dosiahnuť, aby Landgericht Berlin rozhodol o merite jej žalobných nárokov aj voči žalovaným vo veci samej.
- 28 Za týchto okolností Bundesgerichtshof rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:
- „1. Považuje sa vymáhanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu za občiansku vec v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 aj v tom prípade, ak bola spolkovej krajine správnym orgánom uložená povinnosť zaplatiť poškodenému ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale spolková krajina mu namiesto toho omylom poukázala celú kúpnu cenu?
 2. Existuje úzka súvislosť medzi viacerými žalobami, ktorú vyžaduje článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001, aj vtedy, ak sa žalovaní dovolávajú ďalších nárokov na náhradu škody, o ktorých možno rozhodnúť iba spoločne?

3. Je článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 uplatniteľný aj na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v Európskej únii? Ak je odpoveď kladná, platí to aj vtedy, ak by mohlo byť uznanie rozsudku v štáte bydliska žalovaného odmietnuté pre nedostatok právomoci súdu, ktorý ho vydal, na základe dvojstranných dohôd so štátom rozhodnutia?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej prejudiciálnej otázke

- 29 Vnútroštátny súd sa svojou prvou otázkou v podstate pýta, či sa má článok 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 vykladať v tom zmysle, že pojem „občianska a obchodná vec“ zahŕňa aj žalobu na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu v prípade, keď orgán zriadený zákonom o odškodnení za prenasledovanie totalitným režimom uložil orgánu verejnej moci povinnosť zaplatiť poškodeným osobám ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale orgán verejnej moci im omylom poukázal celú kúpnu cenu, a následne sa na súde domáha vrátenia plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu.
- 30 Bundesgerichtshof v návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že pochybnosti, s ktorými sa v tejto súvislosti stretol, vyplývajú z viacerých skutočností. Na jednej strane sa daný súd domnieva, že ide o vrátenie peňažnej sumy, ktorú Land Berlin omylom vyplatila žalovaným vo veci samej, pričom toto vrátenie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu sa spravuje ustanoveniami o vydaní bezdôvodného obohatenia, ktoré je v nemeckom práve upravené v § 812 ods. 1 BGB (nemecký občiansky zákonník), a každému, kto sa bezdôvodne obohatil, ukladá povinnosť toto bezdôvodné obohatenie vrátiť. Na druhej strane dôvodom vyplatenia nebol právny úkon Land Berlin konajúcej ako právnická osoba podľa súkromného práva, ale správne konanie.
- 31 Na úvod treba pripomenúť, že keďže vo vzťahoch medzi členskými štátmi bol Bruselský dohovor už nahradený nariadením č. 44/2001, platí výklad tohto dohovoru Súdny dvorom aj pre uvedené nariadenie, pokiaľ možno jeho ustanovenia a ustanovenia Bruselského dohovoru považovať za rovnocenné (pozri najmä rozsudok z 18. októbra 2011, Realchemie Nederland, C-406/09, Zb. s. I-9773, bod 38 a citovanú judikatúru).
- 32 V tejto súvislosti treba konštatovať, že pôsobnosť nariadenia č. 44/2001 je rovnako ako pôsobnosť Bruselského dohovoru obmedzená na pojem „občianske a obchodné veci“. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že táto pôsobnosť je vymedzená najmä so zreteľom na okolnosti, ktoré charakterizujú povahu právnych vzťahov medzi účastníkmi sporu alebo predmet tohto sporu (pozri najmä rozsudok z 15. februára 2007, Lechouritou a i., C-292/05, Zb. s. I-1519, bod 30 a citovanú judikatúru).
- 33 Súdny dvor teda dospel k záveru, že hoci niektoré spory medzi verejným orgánom a osobou súkromného práva môžu patriť do pôsobnosti nariadenia č. 44/2001, neplatí to v prípade, ak verejný orgán koná v rámci výkonu verejnej moci (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 28. apríla 2009, Apostolides, C-420/07, Zb. s. I-3571, bod 43 a citovanú judikatúru, ako aj z 19. júla 2012, Mahamdia, C-154/11, bod 56).
- 34 S cieľom zistiť, či ide o taký prípad v spore, akým je ten vo veci samej, treba preto preskúmať, čo tvorí základ podanej žaloby a aké sú podmienky jej výkonu (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. novembra 2002, Baten, C-271/00, Zb. s. I-10489, bod 31, a z 15. mája 2003, Préservatrice foncière TIARD, C-266/01, Zb. s. I-4867, bod 23).

- 35 V tejto súvislosti treba konštatovať, ako zdôrazňuje vnútroštátny súd, že právo na náhradu škody, ktoré je základom žaloby vo veci samej, vyplýva z ustanovení vnútroštátneho práva, v tomto prípade Vermögensgesetz a Investitionsvorranggesetz, týkajúcich sa odškodnenia osôb poškodených nacistickým režimom, ktoré platia rovnako pre každého vlastníka nehnuteľností zaťažených reštitučnými nárokmi. Z týchto ustanovení totiž vyplýva rovnaká povinnosť odškodnenia bez rozdielu, či vlastníkom zaťaženého majetku je fyzická osoba alebo štátny orgán.
- 36 Okrem toho, ako vyplýva z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, správne konanie týkajúce sa nárokov na odškodnenie poškodených osôb je rovnaké bez ohľadu na postavenie dotknutého vlastníka. V rámci tohto konania uvedený vlastník, či už ide o fyzickú osobu alebo verejný orgán, navyše nemá ani žiadne výhody pri rozhodnutí o určení reštitučných nárokov poškodenej osoby.
- 37 Okrem toho treba uviesť, že žaloba vo veci samej sa týka vymáhania preplatku, ktorý Land Berlin omylom vyplatil poškodeným osobám v rámci uspokojenia ich peňažných nárokov. Na jednej strane vrátenie tohto preplatku nie je súčasťou správneho konania upraveného vo Vermögensgesetz a v Investitionsvorranggesetz. Na druhej strane na dosiahnutie vrátenia preplatku musí vlastník, ktorý môže byť tak verejným orgánom, ako aj fyzickou osobou, podať žalobu proti poškodeným osobám na občianskoprávne súdy. Právnym základom pre vrátenie uvedenej sumy sú navyše pravidlá stanovené v § 812 ods. 1 BGB týkajúce sa vrátenia plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu založeného na bezdôvodnom obohatení.
- 38 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy na prvú otázku treba odpovedať tak, že článok 1 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „občianska a obchodná vec“ zahŕňa aj žalobu na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu v prípade, keď orgán zriadený zákonom o odškodnení za prenasledovanie totalitným režimom uložil orgánu verejnej moci povinnosť zaplatiť poškodeným osobám ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale orgán verejnej moci im omylom poukázal celú kúpnu cenu, a následne sa na súde domáha vrátenia plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu.

O druhej prejudiciálnej otázke

- 39 Vnútroštátny súd sa svojou druhou otázkou v podstate pýta, či sa má článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 vykladať v tom zmysle, že v súlade s týmto ustanovením existuje úzky vzťah medzi žalobami podanými proti viacerým žalovaným s bydliskom na území iných členských štátov v prípade, že títo žalovaní za okolností, ako sú vo veci samej, namietajú, že majú ešte ďalšie nároky na náhradu škody, o ktorých treba rozhodnúť spoločne.
- 40 Pravidlo právomoci uvedené v článku 6 bode 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje, že osobu možno tiež žalovať, ak ide o jedného z viacerých žalovaných, na súde podľa bydliska ktoréhokoľvek zo žalovaných za predpokladu, že nároky sú navzájom tak súvisiace, že je vhodnejšie o nich konať a rozhodnúť spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach (pozri rozsudok z 1. decembra 2011, Painer, C-145/10, Zb. s. I-12533, bod 73).
- 41 Toto pravidlo osobitnej právomoci, ktoré sa odchyľuje od zásady právomoci súdu miesta bydliska žalovaného zakotvenej v článku 2 uvedeného nariadenia, treba vykladať doslovne v tom zmysle, že nepripúšťa výklad idúci nad rámec prípadov výslovne uvedených v tomto nariadení (pozri rozsudok Painer, už citovaný, bod 74 a citovanú judikatúru).
- 42 Na uplatnenie článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 treba preskúmať, či existuje medzi jednotlivými žalobami podanými tým istým žalobcom proti rôznym žalovaným taká spojitosť, že je tu záujem konať a rozhodovať o nich spoločne, a tak predísť možnosti nezlučiteľných rozsudkov vydaných v samostatných konaniach (pozri rozsudok z 11. októbra 2007, Freeport, C-98/06, Zb. s. I-8319, bod 39 a citovanú judikatúru).

- 43 Pokiaľ ide o uvedenú spojitosť, Súdny dvor rozhodol, že na to, aby sa rozhodnutia mohli považovať za navzájom si odporujúce, nestačí, že je rozdielny výsledok sporu, ale je ešte potrebné, aby bol tento rozdiel zasadený do rámca rovnakej skutkovej a právnej situácie (pozri rozsudky *Freeport*, už citovaný, bod 40, a *Painer*, už citovaný, bod 79).
- 44 V tejto súvislosti treba spresniť, že zo znenia článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 nevyplýva, že totožnosť právnych základov žalôb podaných proti rôznym žalovaným predstavuje jednu z podmienok stanovených na uplatnenie tohto ustanovenia. Taká totožnosť je len jedným z viacerých relevantných faktorov (pozri rozsudok *Painer*, už citovaný, body 76 a 80).
- 45 V prejednávanej veci treba konštatovať, že žaloby vo veci samej, ktoré sa zakladajú na vymáhaní plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, resp. pokiaľ ide o žalovaného v 11. rade na neoprávnenom konaní, a dôvody obrany predložené žalovanými v 1. až 10. rade proti týmto nárokom, ktoré sa zakladajú na ďalších nárokoch na náhradu škody, vychádzajú z toho istého skutkového a právneho stavu, t. j. nárok na náhradu škody priznaný žalovaným v 1. až 10. rade podľa *Vermögensgesetz* a *Investitionsvorranggesetz*, a prevod spornej sumy, ktorú im Land Berlin omylom poukázala.
- 46 Okrem toho, ako zdôraznila nemecká vláda, ako právny dôvod na odôvodnenie preplatku, ktorý môžu uplatňovať žalovaní vo veci samej, totiž prichádza do úvahy len nárok podľa *Vermögensgesetz* a *Investitionsvorranggesetz*, čo si vyžaduje aj posúdenie pre všetkých žalovaných podľa toho istého skutkového a právneho stavu. Navyše treba zohľadniť skutočnosť, že posúdenie právneho základu prostriedkov obrany, ktorých predmetom sú ďalšie nároky na náhradu škody, predstavuje predbežnú otázku v žalobách vo veci samej, pretože dôvodnosť týchto žalôb závisí od existencie či neexistencie uvedených nárokov na náhradu škody.
- 47 Táto jednotnosť existuje aj napriek tomu, že právny základ predložený na podporu žaloby proti žalovanému v 11. rade vo veci samej sa líši od právneho základu, na ktorom sa zakladá žaloba podaná proti žalovaným v 1. až 10. rade. Ako totiž zdôraznila generálna advokátka v bode 99 svojich návrhov, nároky uvedené v rôznych žalobách vo veci samej sledujú v konečnom dôsledku ten istý cieľ, a to vrátenie omylom poukázanej sumy.
- 48 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že v súlade s týmto ustanovením existuje úzky vzťah medzi žalobami podanými proti viacerým žalovaným s bydliskom na území iných členských štátov v prípade, že títo žalovaní za okolností, ako sú vo veci samej, namietajú, že majú ešte ďalšie nároky na náhradu škody, o ktorých treba rozhodnúť spoločne.

O tretej prejudiciálnej otázke

- 49 Prvou časťou tretej otázky sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 vykladať v tom zmysle, že ho možno uplatniť aj na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v niektorom členskom štáte, ak sú žalovanými v rámci žaloby smerujúcej proti viacerým žalovaným, medzi ktorými sa nachádzajú aj osoby s bydliskom v Únii.
- 50 Na úvod treba zdôrazniť, že táto tretia otázka sa týka pani Sapirovej, pani Birganskej, pána Rumneyho a pána Ben-Zadoka, ktorí majú bydlisko v Izraeli.
- 51 Aby bolo možné odpovedať na túto otázku, treba teda určiť, či existencia bydliska spolužalovaného na území niektorého iného členského štátu je podmienkou na uplatnenie článku 6 ods. 1 nariadenia č. 44/2001.

- 52 V tejto súvislosti treba po prvé konštatovať, že čo sa týka osôb, na ktoré sa uplatňuje článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001, z jeho úvodnej časti vyplýva, že ho treba vykladať spolu s článkom 5 tohto nariadenia, ktorý výslovne odkazuje na žalovaných s bydliskom na území Únie.
- 53 Po druhé treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 stanovuje pravidlo osobitnej právomoci, ktoré treba vykladať reštriktívne v tom zmysle, že nepripúšťa výklad idúci nad rámec prípadov výslovne uvedených v danom nariadení (pozri v tomto zmysle rozsudok Freeport, už citovaný, bod 35 a citovanú judikatúru).
- 54 Po tretie treba uviesť, že článok 4 ods. 1 nariadenia č. 44/2001 obsahuje výslovné ustanovenie, ktoré taxatívne upravuje otázku osôb s bydliskom mimo územia Únie, a to tak, že sa s ohľadom na tieto osoby v súlade s odôvodnením 9 tohto nariadenia stanovuje, že právomoc súdov každého členského štátu sa určí podľa právneho poriadku tohto členského štátu, ak články 22 a 23 daného nariadenia nestanovia niečo iné. Je pritom nesporné, že žiadne z týchto dvoch ustanovení, z ktorých prvé sa týka výlučnej právomoci v niektorých taxatívne vymenovaných oblastiach a druhé voľby právomoci na základe dohody uzavretej medzi účastníkmi, nie je v spore vo veci samej uplatniteľné.
- 55 Z uvedeného vyplýva, že aby sa dalo spolužalovaného žalovať na základe článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 pred súdom jedného členského štátu, je nevyhnutné, aby mal bydlisko na území niektorého iného členského štátu.
- 56 Za týchto podmienok treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že ho nemožno uplatniť na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v niektorom členskom štáte, ak sú žalovanými v rámci žaloby smerujúcej proti viacerým žalovaným, medzi ktorými sa nachádzajú aj osoby s bydliskom v Únii.
- 57 Vzhľadom na zápornú odpoveď na prvú časť tretej otázky, nie je potrebné odpovedať na jej druhú časť, pretože z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že táto druhá časť bola položená len pre prípad kladnej odpovede na otázku týkajúcu sa možnosti uplatnenia článku 6 bodu 1 nariadenia č. 44/2001 na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko na území Únie.

O trovách

- 58 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. Článok 1 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach sa má vykladať v tom zmysle, že pojem „občianska a obchodná vec“ zahŕňa aj žalobu na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu v prípade, keď orgán zriadený zákonom o odškodnení za prenasledovanie totalitným režimom uložil orgánu verejnej moci povinnosť zaplatiť poškodeným osobám ako náhradu škody časť výnosu zo zmluvy o predaji pozemku, ale orgán verejnej moci im omylom poukázal celú kúpnu cenu, a následne sa na súde domáha vrátenia plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu.

2. Článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že v súlade s týmto ustanovením existuje úzky vzťah medzi žalobami podanými proti viacerým žalovaným s bydliskom na území iných členských štátov v prípade, že títo žalovaní za okolností, ako sú vo veci samej, namietajú, že majú ešte ďalšie nároky na náhradu škody, o ktorých treba rozhodnúť spoločne.
3. Článok 6 bod 1 nariadenia č. 44/2001 sa má vykladať v tom zmysle, že ho nemožno uplatniť na žalovaných, ktorí nemajú bydlisko v niektorom členskom štáte, ak sú žalovanými v rámci žaloby smerujúcej proti viacerým žalovaným, medzi ktorými sa nachádzajú aj osoby s bydliskom v Európskej únii.

Podpisy